

EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel 30.11.2016
COM(2016) 950 final

**KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN
KOMITEALLE**

Euroopan puolustusalan toimintasuunnitelma

1. Johdanto

Puheenjohtaja Juncker korosti unionin tilaa koskevassa vuoden 2016 puheessaan¹, että Euroopan on pystyttävä suojelemaan, tarjoamaan mahdollisuuksia ja puolustamaan itseään. Ottaakseen enemmän vastuuta turvallisuudestaan eurooppalaisten on investoitava keskeisten puolustusvalmiuksien kehittämiseen, jotta voidaan ehkäistä ulkoisia uhkia, vastata niihin ja suojautua niiltä. Euroopan unionin on osoitettava, että se voi taata sekä sotilaalliset että muut kuin sotilaalliset turvatoimet ja parantaa näin solidaarisuutta turvallisuus- ja puolustusasioissa.² Tätä ensisijaista tavoitetta korostetaan Bratislavan etenemissuunnitelmassa³, ja niin Euroopan parlamentti⁴ kuin Euroopan unionin neuvosto⁵ ovat myös hiljattain korostaneet kyseistä tavoitetta.

Vahvempi eurooppalainen puolustus edellyttää, että jäsenvaltiot yhteistyössä toimien hankkivat kaikki maa-, ilma-, avaruus- ja merivoimien valmiudet ja kehittävät ja ylläpitävät niitä. EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittisessa globaalistrategiassa⁶, jäljempänä 'EU:n globaalistrategia', määritetään useita ensisijaisia puolustusvalmiuksia, joihin Euroopan täytyy investoida ja kehittää yhteistoiminnallisia lähestymistapoja: tiedustelu, valvonta ja tunnistus, kauko-ohjatut ilma-alusjärjestelmät, satelliittiviestintä ja riippumaton pääsy avaruuteen ja pysyvä maan havainnointi; huipputason sotilaalliset valmiudet, mukaan lukien strategiset edellytykset, sekä valmiudet varmistaa kyber- ja meriturvallisuus.

Euroopan puolustusmateriaalimarkkinat kärsivät hajanaisuudesta ja riittämättömästä teollisesta yhteistyöstä. Julkisten varojen käyttöä voitaisiin tehostaa ja teollisuus pohjaa vahvistaa tukemalla puolustusalan sisämarkkinoita, vähentämällä päällekkäisyyksiä ja parantamalla EU:n puolustusteollisuuden kilpailukykyä.

Tarve investoida strategiaan valmiuksiin

Jotta Eurooppa pystyisi toimimaan näiden ensisijaisten valmiuksien puitteissa, sen on luotava edellytykset puolustusyhteistyön lisäämiselle puolustukseen käytettävien varojen tehokkaamman käytön ja siitä saatavien tulosten maksimoimiseksi. Tämän olisi kuljettava käsi kädessä vahvan, kilpailukykyisen ja innovatiivisen puolustusteollisen perustan kanssa, ja sillä olisi oltava myönteisiä vaikutuksia talouteen laajemmin: puolustusalan investoinneilla on merkittävä kerrannaisvaikutus talouteen siten, että ne

¹ Unionin tila 2016: ”Kohti parempaa Eurooppaa, joka suojelee, tarjoaa mahdollisuuksia ja puolustaa”, 14. syyskuuta 2016.

² Ulkoasiainneuvosto totesi 14. marraskuuta 2016, että olisi tutkittava mahdollisuuksia osallistavaan pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön. Puheenjohtaja Juncker peräänkuulutti tällaista aloitetta heinäkuussa 2014 julkistetuissa poliittisissa suuntaviivoissaan. Hänen mukaansa ”vahvinkaan pehmeä valta ei kuitenkaan pitkällä tähtäimellä selviä ilman vähintään jonkinlaisia yhdenmukaisia puolustusvalmiuksia. Lissabonin sopimus mahdollistaa sen, että jäsenvaltiot voivat halutessaan yhdistää puolustusvalmiutensa pysyvään rakenteelliseen yhteistyön muodossa.”

³ Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan, neuvoston puheenjohtajan ja komission puheenjohtajan 16. syyskuuta 2016 järjestetyssä 27 valtion- tai hallitusten päämiehen kokouksessa ehdottama työohjelma: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/09/16-bratislava-declaration-and-roadmap>

⁴ Euroopan parlamentin mietintö ”Euroopan puolustusunionista” (2016/2052(INI)), joka hyväksyttiin 22. marraskuuta 2016.

⁵ Ulkoasiainneuvoston päätelmä, 14. marraskuuta 2016.

⁶ Ks. <https://europa.eu/globalstrategy/en/global-strategy-foreign-and-security-policy-european-union>

edesauttavat spin off -yritysten perustamista ja teknologian siirtoja muille aloille ja luovat työpaikkoja.⁷

Neuvoston kehotuksen⁸ mukaisesti tämä Euroopan puolustusalan toimintasuunnitelma auttaa varmistamaan, että Euroopan puolustusteollinen perusta pystyy täyttämään Euroopan nykyiset ja tulevat turvallisuustarpeet ja näin ollen parantamaan unionin strategista riippumattomuutta vahvistaen sen kykyä toimia kumppaneiden kanssa. Tämä toimintasuunnitelma liittyy läheisesti EU:n globaalistrategiaan sisältyvään turvallisuuden ja puolustuksen alan täytäntöönpanosuunnitelmaan, jossa EU:lle asetetaan uudet kunnianhimoiset tavoitteet ja määritellään toimet, joiden avulla ne voidaan saavuttaa. Se liittyy myös läheisesti Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan, komission puheenjohtajan ja Naton pääsihteerin allekirjoittaman EU:n ja Naton yhteisen julistuksen⁹ täytäntöönpanoon. Euroopan puolustusalan toimintasuunnitelmassa ehdotetut toimet johtavat puolustukseltaan vahvempaan Euroopan unioniin, mikä viime kädessä merkitsee vahvempaa Natoa.

Neuvosto pani tyytyväisenä merkille turvallisuus- ja puolustuspolitiikan täytäntöönpanosuunnitelman sekä nykyiset painopistealueet, joilla Euroopassa on investoitava riittävästi ja kehitettävä yhteistyöhön perustuvia lähestymistapoja¹⁰. Se kannusti komissiota tukemaan jäsenvaltioita määritettyjen ensisijaisten valmiuksien toteuttamisessa. Tässä toimintasuunnitelmassa kehitettyjen toimien avulla komissio on sitoutunut tukemaan kaikkien puolustusvalmiuksien kehittämiskaarta aina tutkimuksesta ja kehittämisestä valmiuksien käyttöön saamiseen.

Euroopan puolustusalan haasteet

Euroopan sotilasmenot ovat kollektiivisesti maailman toiseksi suurimmat. Se on kuitenkin edelleen jäljessä Yhdysvaltoja ja kärsii tehottomuudesta, sillä menoissa on päällekkäisyyksiä ja yhteentoimivuudessa ja teknologiassa puutteita. Lisäksi Euroopan maiden puolustusbudjetit ovat supistuneet viime vuosina, kun taas muut globaalit toimijat (Kiina, Venäjä ja Saudi-Arabia) ovat kasvattaneet puolustussektoreitaan voimakkaammin kuin koskaan. Ilman jatkuvia puolustusinvestointeja on olemassa riski, ettei Euroopan teollisuudella ole teknologisia valmiuksia rakentaa seuraavan sukupolven kriittisiä puolustusvalmiuksia. Tämä vaikuttaa viime kädessä unionin strategiseen riippumattomuuteen ja sen kykyyn toimia turvallisuuden takaajana.

Puolustusteollisuuden alalla on strategista merkitystä Euroopan turvallisuudelle mutta merkittävässä määrin myös Euroopan taloudelle: alan kokonaisliikevaihto on 100 miljardia euroa vuodessa, ja se työllistää Euroopassa suoraan tai välillisesti 1,4 miljoonaa erittäin ammattitaitoista henkilöä.¹¹

Puolustusteollisuus on riippuvainen hallitusten valmiuksien kehittämisohjelmien käynnistämisestä ja yleisemmin julkisten menojen ja puolustusalaan tehtävien

⁷ On arvioitu, että jokainen puolustukseen investoitu euro tuottaa voittoa 1,6-kertaisesti, erityisesti ammattitaitoisen työvoiman, tutkimuksen ja teknologian sekä viennin kautta (ks. *Europe Economics*, "The Economic Case for Investing in Europe's Defence Industry", 2013).

⁸ Ulkoasiainneuvoston päätelmät, 17. lokakuuta 2016.

⁹ Allekirjoitettu Varsovassa heinäkuussa 2016.

¹⁰ Niiden puolustusalan ensisijaisten valmiuksien lisäksi, joihin Eurooppa-neuvosto ilmaisi tyytyväisyytensä vuonna 2013 ja jotka sisältyivät vuoden 2014 voimavarojen kehittämissuunnitelmaan sekä EU:n globaalistrategiaan; Ulkoasiainneuvoston päätelmät, 14. marraskuuta 2016.

¹¹ Ks. avaruus- ja puolustusalan yhdistyksen (ASD) tiedot.

investointien tasosta. Puolustusmateriaalien loppuasiakkaina hallitukset määrittävät vaatimukset ja toimivat hankinta- ja sääntelyviranomaisina, ja usein ne myös tukevat vientiä. Lisäksi puolustusjärjestelmien kehitystyö tapahtuu pitkällä aikavälillä, ja siihen liittyy suuria riskejä, sillä toiminnalliset tarpeet voivat muuttua tuotteiden kehittämisen aikana. Tämä tarkoittaa sitä, että puolustusalan yritykset eivät sijoita sotilasteknologiaan, elleivät viranomaiset ole sitoutuneet ostamaan sitä.

Monet jäsenvaltiot ovat leikanneet puolustusbudjettiaan viimeisen vuosikymmenen aikana. Vuosina 2005–2015 EU 27:n¹² puolustusmenot vähenivät lähes 11 prosentilla, ja ne ovat nyt kaiken kaikkiaan noin 200 miljardia. Puolustusmenojen osuus BKT:sta on laskenut kaikkien aikojen alhaisimmalle tasolle: 1,4 prosenttia BKT:sta vuonna 2015. Todellisuudessa EU:n jäsenvaltioiden puolustusbudjetit ovat pienentyneet 2 miljardia euroa vuodessa viimeisten kymmenen vuoden aikana.¹³ Nykyään vain 4 jäsenvaltiota 28:sta saavuttaa Naton vuonna 2014 Walesin huippukokouksessa asettaman tavoitteen, jonka mukaan menojen olisi oltava 2 prosenttia BKT:sta. Nämä maat ovat Viro, Kreikka, Puola ja Yhdistynyt kuningaskunta.

Yhdysvallat puolestaan investoi puolustukseen yli kaksi kertaa enemmän kuin EU:n jäsenvaltiot yhteensä vuonna 2015. Kiina on kasvattanut puolustusbudjettiaan 150 prosenttia viime vuosikymmenen aikana. Vuonna 2015 Venäjä investoi 5,4 prosenttia BKT:sta puolustukseen.¹⁴

Tämän kehityssuunnan taitumisesta on ollut viitteitä viimeisten kahden vuoden aikana, mutta investointien puute on vaikuttanut Euroopan puolustusteollisuuteen, niin päätoimeksisaajiin kuin tavarantoimittajiin. Uusia suuria puolustusteollisuuden hankkeita, samoin kuin eurooppalaisia yhteistyöohjelmia, on ollut vähän.¹⁵

Puolustusbudjettien supistumiseen on myötävaikuttanut myös budjettien tehon käyttö. Euroopan markkinoiden hajanaisuus johtaa tarpeettomaan päällekkäisyyteen valmiuksissa, organisaatioissa ja menoissa.¹⁶ Suurin osa puolustukselle varatuista varoista käytetään kansallisiin hankintoihin, kun taas yhteisten laitehankintojen osuus oli vain 22 prosenttia kaikista laitehankinnoista vuonna 2014.¹⁷

EU:n laajuinen kilpailu ja yhteistyön lisääminen ovat keinoja parantaa Euroopan puolustusteollisen perustan tehokkuutta ja innovatiivista kapasiteettia. Nämä kaksi keinoa ovat kuitenkin liian rajallisia. Puolustusbudjettien supistuminen ympäri Eurooppaa ei ole johtanut yhteistyön lisäämiseen vaan pikemminkin päinvastoin. Yhteistyöohjelmia on vähemmän kuin 20 vuotta sitten.

Euroopan unionin tuoma lisäarvo

¹² Euroopan puolustusviraston toimintaan osallistuvat jäsenvaltiot.

¹³ Euroopan puolustusvirasto; puolustustiedot vuosilta 2014 ja 2015 (7.6.2016). Muut tässä kappaleessa esitetyt luvut ovat peräisin kyseisestä lähteestä.

¹⁴ Sotilasmenojen SIPRI-tietokanta vuonna 2014, sotilaallisen toiminnan tietokanta vuonna 2015, kansainvälinen turvallisuustutkimuksen instituutti (International Institute for Security Studies).

¹⁵ Euroopan puolustusalan tutkimusta koskevan korkean tason työryhmän (GOP) raportti, Euroopan unionin turvallisuusalan tutkimuslaitos, helmikuu 2016.

¹⁶ Esimerkiksi EU:ssa on 154 asejärjestelmää, kun taas Yhdysvalloissa niitä on 27; EU:n ja Yhdysvaltojen puolustusalan tiedot vuodelta 2011, Euroopan puolustusvirasto.

¹⁷ Euroopan puolustusviraston toimintaan osallistuvien jäsenvaltioiden osalta. Ks. Euroopan puolustusviraston puolustustiedot vuosilta 2014 ja 2015 (7.6.2016).

Päätökset puolustukseen tehtävien investointien tason ylläpitämisestä ja valmiuksien kehittämisohjelmien käynnistämisestä on sekä jäsenvaltioiden oikeus että niiden vastuulla. EU:n välineiden ja politiikkojen hyödyntämisen perussopimusten asettamissa rajoissa ei pidä katsoa korvaavan jäsenvaltioiden vähäisiä investointeja puolustukseen. Komissio on kuitenkin sitoutunut täydentämään, kannustamaan ja yhtenäistämään jäsenvaltioiden yhteisiä toimia puolustusvalmiuksien kehittämiseksi, jotta voidaan vastata turvallisuuteen liittyviin haasteisiin ja tukea Euroopan puolustusteollisuutta.¹⁸

Unionin politiikat ja välineet voivat tuottaa lisäarvoa erityisesti seuraavin keinoin: i) puolustusteollisuuden toiminnan ja kilpailukyvyn parantaminen sisämarkkinoilla; ii) puolustusalan yhteistyön lisääminen myönteisten kannustimien avulla ja sellaisiin hankkeisiin keskittyminen, joita jäsenvaltiot eivät pysty toteuttamaan; iii) tarpeettomien päällekkäisyyksien vähentäminen, millä edistetään julkisten varojen tehokkaampaa käyttöä tiukkojen budjettirajoitusten aikana.

Komissio on jo kehittänyt strategioita Euroopan puolustusteollisuuden kilpailukyvyn parantamiseksi ja Eurooppaan paremmin integroitujen puolustusmateriaalimarkkinoiden luomiseksi. Vuonna 2009 hyväksytyillä kahdella puolustusalan direktiivillä¹⁹ edistettiin Euroopan puolustusmateriaalimarkkinoiden vaiheittaista perustamista. Vuonna 2013 ehdotettiin markkinoiden avaamiseen ja teollisuuden tukemiseen tähtävien toimenpiteiden kokonaisuutta: komissio laati luettelon²⁰ toimista, joilla voidaan edelleen vahvistaa puolustusalan sisämarkkinoita ja parantaa puolustusteollisuuden kilpailukykyä.

Komissio ehdottaa nyt ensimmäistä kertaa Euroopan puolustusalan toimintasuunnitelmaa, jossa keskitytään siihen, mitä valmiuksia tarvitaan, ja joka tukee Euroopan puolustusteollisuutta. Toimintasuunnitelmassa on kolme keskeistä osaa, jotka koskevat erilaisia mutta toisiaan täydentäviä tarpeita valmiuksien kehittämisessä, ja sen painopistealueita ovat teknologiat ja tuotteet:

- Euroopan puolustusrahaston valmistelu;
- investointien suuntaaminen puolustusalan toimitusketjuihin; ja
- puolustusalan sisämarkkinoiden vahvistaminen.

Lisäksi komissio edistää mahdollisuuksien mukaan siviili- ja sotilasalan synergioita EU:n politiikkojen puitteissa.

Monilla kohteena olevilla aloilla tässä toimintasuunnitelmassa ilmoitetut aloitteet hyötyvät Euroopan puolustusviraston tekemästä työstä erityisesti valmiuksien

¹⁸ Vuonna 2013 toteuttamassaan tutkimuksessa ”The Cost of Non-Europe in Common Security and Defence Policy” Euroopan parlamentti katsoo, että Euroopan yhdentymisen toteutumattomuudesta puolustusosalalla aiheutuvien kustannusten ajatellaan vaihtelevan korkeimmillaan 130 miljardista eurosta vähintään 26 miljardiin euroon, joka perustuu varovaisempiin laskelmiin. On tärkeää huomata, että 26 miljardin vuotuinen summa vastaa 15 EU:n jäsenvaltion yhteenlaskettua puolustusbudjettia (Belgia, Bulgaria, Kroatia, Tsekki, Tanska, Viro, Kreikka, Unkari, Latvia, Liettua, Luxemburg, Portugali, Romania, Slovakia ja Slovenia).

¹⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/43/EY, annettu 6 päivänä toukokuuta 2009, yhteisön sisällä tapahtuvia puolustukseen liittyvien tuotteiden siirtoja koskevien ehtojen yksinkertaistamisesta (EUVL L 146 10.6.2009, s. 1); Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/81/EY, annettu 13 päivänä heinäkuuta 2009, hankintaviranomaisten ja hankintayksiköiden tekemien rakennusurakoita sekä tavara- ja palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta puolustus- ja turvallisuusosalalla ja direktiivien 2004/17/EY ja 2004/18/EY muuttamisesta (EUVL L 216 20.8.2009, s. 76).

²⁰ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: Kohti kilpailukyysisempää ja tehokkaampaa puolustus- ja turvallisuusalaa (COM/2013/0542 final).

kehittämissuunnitelman²¹, tutkimuksen ja kehityksen painopistealojen ja keskeisten strategisten toimien²² osalta.

2. Euroopan puolustusrahaston perustaminen

Vuoden 2016 syyskuun 14. päivänä pitämässä puheessaan unionin tilasta puheenjohtaja Juncker puhui puolustusrahaston perustamisen puolesta. Rahasto koostuisi kahdesta eri rahoitusjärjestelystä ("ikkunasta"), jotka täydentävät toisiaan ja jotka otettaisiin käyttöön asteittain:

i) "**tutkimusikkuna**", jolla rahoitettaisiin yhteistyöhön perustuvia puolustusalan tutkimushankkeita EU:n tasolla. Se perustettaisiin valmistelevan toimen avulla, ja sen tuloksena vuoden 2020 jälkeistä aikaa koskevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehukseen²³ pitäisi kuulua erityinen puolustusalan ohjelma.

ii) "**valmiusikkuna**", jolla tuettaisiin sellaisten puolustusvalmiuksien²⁴ yhteistä kehitystyötä, joista jäsenvaltiot ovat yhdessä sopineet. Se rahoitettaisiin kokoamalla yhtein kansainväliset rahoitusosuudet ja mahdollisuuksien mukaan EU:n budjetista myönnettävä rahoitus.

Tutkimusikkuna ja valmiusikkuna täydentävät toisiaan mutta ovat erillisiä oikeudellisen muotonsa ja rahoituslähteidensä osalta.

Näitä "ikkunoita" täydennetään myöhemmin koordinoitimekanismilla, joka on **koordinointielin**, jossa kokoontuvat korkea edustaja sekä edustajia komissiosta, jäsenvaltioista, Euroopan puolustusvirastosta ja tarpeen mukaan teollisuudenalalta.

Koordinointielimen tärkein tehtävä on varmistaa tutkimusikkunan ja valmiusikkunan välinen johdonmukaisuus, jotta voitaisiin tukea paremmin jäsenvaltioiden sopimien valmiuksien kehittämistä. Nämä valmiudet määritetään hyödyntämällä erillisiä prosesseja, kuten Euroopan puolustusviraston prosesseja ja jäsenvaltioiden koordinoimaa puolustusalan vuotuista uudelleentarkastelua, josta korkea edustaja tekee ehdotuksen neuvoston päätelmien mukaisesti.

²¹ Ks. Euroopan puolustusviraston internetsivusto osoitteessa: <https://www.eda.europa.eu/what-we-do/eda-priorities/capability-development-plan>

²² Eli teknologioiden, taitojen ja teollisuuden valmistuskapasiteetin osalta.

²³ Suhde SEUT-sopimuksen 182 artiklassa vahvistettuun monivuotiseen tutkimuksen puiteohjelmaan määritetään osana uutta monivuotista rahoituskehystä.

²⁴ Tässä toimintasuunnitelmassa puolustusvalmiuksilla tarkoitetaan sotilaallisia resursseja, mukaan luettuina tarvittavat materiaalit, laitteet ja teknologiat, jotka ovat käytössä kaikilla asiaankuuluvilla aloilla. Se ei sisällä puolustusoperaatioita taikka muita osa-alueita, joita tarvitaan puolustusvalmiuksien hallinnoimiseen, kuten koulutus, henkilöstö ja logistiikka.

Kuvio 1. Euroopan puolustusrahaston valmistelu

"Tutkimusikkuna": puolustusteknologioiden ja puolustusalan tuotteiden tutkimuksen rahoittaminen

Innovatiivisia teknologioita, tuotteita ja palveluja koskeva puolustusalan tutkimus on keskeisessä asemassa puolustusalan pitkän aikavälin kilpailukyvyn turvaamisessa ja sitä kautta Euroopan strategisen riippumattomuuden turvaamisessa. Puolustusalan tutkimuksen ja teknologian määrärahoja on leikattu merkittävästi kansallisissa budjeteissa.²⁵ Vuosina 2006–2013 puolustusalan tutkimuksen ja teknologian määrärahat Euroopan puolustusviraston toimintaan osallistuvissa 27 jäsenvaltiossa ovat supistuneet 27 prosentilla.²⁶ Vuonna 2014 puolustuksen tutkimus- ja teknologiamenot olivat EU-27:ssä noin 2 miljardia euroa. Yhteistyö ei ole lisääntynyt budjettileikkauksia vastaavasti, vaan se on kyseisenä aikana vähentynyt yli 30 prosenttia.

Vuosina 2006–2011 Yhdysvallat käytti vuosittain keskimäärin 9 miljardia euroa tutkimus- ja teknologiatoimiin ja keskimäärin 54,6 miljardia euroa puolustusalan tutkimus- ja kehitystoimintaan. Yhdysvallat jatkaa ja jopa lisää panostustaan puolustuspolitiikkansa painopisteen muuttamista koskevan kolmannen strategian (Offset Strategy) perusteella. Vuosina 2012–2015 Venäjän panos puolustusalan tutkimus- ja kehitystoimintaan on kaksinkertaistunut, ja Kiina on saatavilla olevien tietojen mukaan myös lisäämässä investointeja tutkimus- ja kehitystoimintaan.

²⁵ Puolustusalan tutkimus- ja kehittämistoiminnan kuluihin lasketaan kuuluvaksi kaikki tutkimus- ja kehittämishankkeet siihen asti, kun niistä alkaa syntyä tuotantokustannuksia. Tutkimus- ja kehittämistoiminta pitää sisällään tutkimus- ja teknologiatoiminnan. Katso määritelmä verkko-osoitteesta <https://www.eda.europa.eu/info-hub/defence-data-portal/definitions>

²⁶ Euroopan parlamentin tutkimus EU:n puolustusalan tutkimustoiminnan tulevaisuudesta "The Future of EU defence research" (2016). Muut tässä kappaleessa esitetyt luvut ovat peräisin kyseisestä lähteestä.

Puolustusalan tutkimukseen tehtäviä investointeja olisi lisättävä sekä kansallisella että EU:n tasolla, jotta voitaisiin vahvistaa EU:n tiede- ja teknologiaperustaa puolustusteknologioiden ja puolustusalan tuotteiden ja palvelujen aloilla. Komissio on tämän vuoksi valmis ottamaan käyttöön EU:n varoja tukeakseen EU:n tason tutkimusta. Kyseisillä varoilla on täydennettävä ja aktivoitava kansallisia toimia eikä toistettava tai korvattava niitä.

Vuonna 2017 komissio aikoo Eurooppa-neuvoston kehotuksesta²⁷ käynnistää puolustusalan tutkimukseen liittyvän valmistelutoimen, jonka budjetti on 90 miljoonaa euroa kaudelle 2017–2019. Tässä ajallisesti ja taloudellisesti rajoitetussa ensimmäisessä vaiheessa testataan EU:n talousarviosta puolustusalan tutkimukselle annettavan tuen lisäarvoa. Komissio harkitsee tekevänsä Euroopan puolustusviraston kanssa valtuutus sopimuksen tietyistä valmistelevan toimen täytäntöönpanoon liittyvistä tehtävistä. Tutkimusaiheet vahvistetaan komiteamenettelyn periaatteita noudattaen työohjelmassa.

Jos jäsenvaltiot pääsevät yhteisymmärrykseen tästä toimintasuunnitelmasta, valmisteleva toimi luo edellytykset sille, että ”tutkimusikkuna” voidaan toteuttaa Euroopan puolustusalan tutkimusohjelman muodossa seuraavan, vuoden 2020 jälkeistä aikaa koskevan EU:n monivuotisen rahoituskehityksen yhteydessä. Ohjelman olisi oltava uskottavan kokoinen. Ottaen huomioon puolustusalan tutkimusta koskevien investointien tärkeyden, puolustusalan kansallisten tutkimusbudjettien tason ja huipputaso puolustusteknologioiden kehittämisen korkeat kustannukset, kyseisen ”ikkunan” on oltava suuruudeltaan arviolta 500 miljoonaa euroa vuodessa, jotta siitä olisi merkittävää apua Euroopan puolustusalan tutkimusta koskevan korkean tason työryhmän²⁸ päätelmien ja Euroopan parlamentin tässä asiassa hiljattain antaman kertomuksen²⁹ mukaisesti. Tällä summalla EU olisi neljän parhaan joukossa puolustusalan tutkimuksen ja teknologian investointien suhteen Euroopassa.

Ohjelmassa olisi keskityttävä rajalliseen määrään keskeisiä tutkimushankkeita, jotka liittyvät jäsenvaltioiden hyväksymiin ensisijaisiin puolustusvalmiuksiin. Näin varmistetaan kustannustehokas resurssien kohdentaminen, ehkäistään toimien tarpeetonta päällekkäisyyttä ja hyödynnetään mittakaavaetuja.³⁰ EU:n rahoittamassa tutkimustoiminnassa olisi keskityttävä kriittisiin puolustusvalmiuksiin sekä laadun perusteella valittuihin innovaatioon perustuviin teknologioihin.

Ohjelman hallinnointiin sovelletaan EU:n budjettisääntöjä, ja siinä olisi huomioitava puolustusalan erityispiirteet. Tutkitaan useita vaihtoehtoja, joilla voitaisiin jäsentää komission, jäsenvaltioiden ja toimialan välistä vuoropuhelua ikkunan täytäntöönpanosta esimerkiksi teknologisten alustojen kautta. Tästä vuoropuhelusta on hyötyä Euroopan

²⁷ Eurooppa-neuvoston päätelmät, 19.–20. joulukuuta 2013 (EUCO 217/13).

²⁸ Ks. <http://www.iss.europa.eu/publications/detail/article/report-of-the-group-of-personalities-on-the-preparatory-action-for-csdp-related-research>

²⁹ Ks. Euroopan parlamentin kertomus Euroopan puolustusunionista (2016/2052(INI)), hyväksytty 22. marraskuuta 2016, jossa todetaan, että Euroopan puolustusalan tutkimusohjelman kokonaisbudjetin on oltava vähintään 500 miljoonaa euroa vuodessa kyseisellä ajanjaksolla, jotta se olisi uskottava ja sillä olisi vartenotettavaa vaikutusta.

³⁰ EU:n rahoittaman tutkimuksen avulla voitaisiin tukea esimerkiksi teknologioita kauko-ohjattujen ilma-alusjärjestelmien, kuten miehittämättömien ilma-alusten, kehittämiseksi Euroopassa ja teknologioita EU:n rajojen valvonnan ja turvallisuuden varmistamisen tukemiseksi, mukaan luettuina rajavalvonnan ja merenkulun turvaamisen parantaminen (tähän kuuluu myös meri- ja ilmavoimien resurssit tarpeellisten merenkulun ja ilmailun operaatioiden toteuttamiseksi).

puolustusviraston toimille tutkimuksen ja teknologian aloilla sekä ensisijaisten valmiuksien ja keskeisten strategisten toimien suhteen. Korkean tason työryhmän julkaisun³¹ mukaisesti ohjelmatyöryhmään olisi kuuluttava jäsenvaltioiden edustaja, sen olisi noudatettava komiteamenettelyä ja arvioitava EU:n hankkeille tuomaa lisäarvoa erityisesti koska puolustuslalla loppukäyttäjät ovat jäsenvaltiot.

Rahoitus tulisi pääasiassa avustuksina, mutta tarkoituksena on myös tarkastella mahdollisuutta turvautua esikaupallisiin hankintoihin³², kun on kyse puolustusalan tutkimuksesta. Tällaiset hankkeet edellyttävät eri jäsenvaltioista peräisin olevien tutkimuslaitosten ja yritysten osallistumista. Lisäksi pk-yrityksiä kannustetaan osallistumaan, myös jos niiden työhön kuuluu kaksikäyttötuotteiden innovointia. Olisi vahvistettava säännöt erityisesti määritellyille teollis- ja tekijänoikeuksille ottaen huomioon valmistelutoimesta saatu kokemus.

Valmistelutoimen ja tulevan ohjelman avulla kehitetyt puolustusteknologiat voivat täyttää tarpeita myös siviilitaloudella. Olisi edistettävä synergioita, joilla lisätään laajemman siviilitalouden innovaatioita, kuten kyberpuolustusteknologioita. Synergioista ei kuitenkaan saisi aiheutua päällekkäisyyksiä. Siviilialan tutkimus voisi myös tukea puolustusteollisuutta. Horisontti 2020 -puiteohjelmaa³³ voidaan hyödyntää perustutkimuksen ja innovoinnin edistämiseksi, erityisesti tukemalla niiden vuorovaikutusta. Vuodesta 2017 alkaen komissio kokoaa yhteen puolustusteollisuuden ja siviilialan innovatiiviset teollisuudenalat, jotka saavat rahoitusta Horisontti 2020 -puiteohjelmasta, kannustaakseen sellaisten teknologioiden, joilla on potentiaalia aikaansaada perinpohjaisia muutoksia, ja uusien prosessien käyttöönottoa puolustusteollisuudessa.

Valmiusikkuna: puolustusvalmiuksien yhteisen kehityksen rahoittaminen

Eurooppalaisen puolustuksen tutkimusyhteistyön kehittämisen lisäksi on tärkeää vauhdittaa ja tukea puolustusvalmiuksien koko kehittämiskaarta. Yhteistyön ilmeisistä taloudellisista ja muista eduista huolimatta jäsenvaltiot kohtaavat edelleen merkittäviä esteitä, jotka vaikuttavat haitallisesti yhteistyöohjelmien kehittämiseen.

Koordinoinnin ja yhteisten valmiuksien suunnittelun puute EU:n tasolla vähentää julkisista menoista ja jäsenvaltioiden investoinneista saatavia hyötyjä, mistä seuraa tarpeettomia päällekkäisyyksiä. Lisäksi puutteet yksittäisten rahoitusosuuksien synkronoinnissa johtavat huomattaviin viivästyksiin yhteistyöohjelmien käynnistämiseksi ja toteuttamiseksi. Monitahoisten puolustusvalmiuksien kasvavat kustannukset voivat lannistaa jäsenvaltioita, jotka vastaavat investoinneista yksin, minkä vuoksi kansallisten valmiuksien kokoaminen yhteen johtaisi budjettisäästöihin ja samalla puolustukseen tehtäviin investointeihin käytettävän rahan arvon maksimointiin.

³¹ <http://www.iss.europa.eu/publications/detail/article/report-of-the-group-of-personalities-on-the-preparatory-action-for-csdp-related-research/>

³² Esikaupallinen hankinta on keino tutkimus- ja kehitystoiminnan palvelujen hankkimiseksi, ja se mahdollistaa sen, että julkisista hankinnoista vastaavat tahot voivat jakaa uusien tuotteiden ja palvelujen, joita on määrällisesti vähän, suunnitteluun, prototyyppien kehittämiseen ja testaukseen liittyvät riskit ja hyödyt tavarantoimittajien kanssa.

³³ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1291/2013, annettu 11 päivänä joulukuuta 2013, tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelmasta ”Horisontti 2020” (2014–2020) ja päätöksen N:o 1982/2006/EY kumoamisesta (EUVL L 347, 20.12.2013, s. 104).

Valmiusikkunalla on tarkoitus puuttua näihin ongelmiin. Sillä varmistettaisiin yhteisrahoitus strategisten ensisijaisten valmiuksien kehittämistä ja niihin liittyviä hankintoja varten. Näistä jäsenvaltiot sopisivat yhdessä, ja niihin voitaisiin sisällyttää EU:n politiikkojen toteuttamisen kannalta olennaisia kaksikäyttötuotteita.³⁴ Tässä ikkunassa keskityttäisiin tutkimus- ja teknologiatoimien jälkeisiin vaiheisiin, kuten prototyyppeihin sekä tuotteiden ja teknologioiden hankintaan ja kehittämiseen.

Alustavana tavoitteena voisi olla 5 miljardin euron vuotuinen viitesumma. Se vastaisi 2,5:tä prosenttia puolustuksen kansallisista kokonaismenoista EU:ssa ja 14:ää prosenttia puolustusvalmiuksiin kohdennettavista kansallisista menoista. Euroopan puolustusviraston toimintaan osallistuvat jäsenvaltiot ovat sopineet tavoitteen kohdentaa 35 prosenttia laitemenoistaan yhteishankkeisiin. Edellä mainittu summa kattaisi myös tästä tavoitteesta uupuvan määrän.³⁵ Tätä viitteellistä arvoa olisi tarkennettava edelleen jäsenvaltioiden kanssa toteutettavan selvitystyön pohjalta.

Valmiusikkunan erityispiirteitä on kehitettävä edelleen tiiviissä yhteistyössä jäsenvaltioiden, korkean edustajan (hänen ominaisuudessaan Euroopan puolustusviraston johtajana) ja muiden asianomaisten sidosryhmien kanssa. Tämä on tehtävä perussopimuksia ja voimassa olevia toimeksiantoja noudattaen ja pyrkien maksimoimaan synergiat ja välttämään päällekkäisyydet. Erityisesti on otettava huomioon työ, jota korkea edustaja tekee neuvoston valtuuttamana pysyvän rakenteellisen yhteistyön mahdollisuuksien tutkimiseksi. Vastuu ensisijaisten painopistealojen ja valmiuksien omistajuuden määrittämisestä kuuluisi edelleen jäsenvaltioille. Jäsenvaltiot olisivat vastuussa myös kyseisten valmiuksien hyödyntämisestä. Yhteistyön odotetaan kehittyvän ajan mittaan.

Valmiusikkuna voisi perustua kahteen tasoon seuraavasti:

- Kaikille jäsenvaltioille avoin ensimmäinen taso olisi ”**sateenkaarirakenne**”. Siinä vahvistettaisiin yhteinen kehys jäsenvaltioiden tukemiseksi ja vastattaisiin taustatoiminnoista erityishankkeiden kehittämiseksi näiden hankkeiden toteuttamista koskevia yhteisiä sääntöjä noudattaen ja sovellettavia oikeudellisia ja taloudellisia keinoja käyttäen. Sillä voitaisiin myös auttaa jäsenvaltioita julkisen talouden vaatimusten helpottamisessa ja kansallisten budjettijaksojen synkronoinnin puutteesta aiheutuvien hankaluuksien voittamisessa.
- Toinen taso koostuu **erityishankkeista, joilla kehitetään yhteisiä valmiuksia** jäsenvaltioiden vapaaehtoisesta osallistumisesta perusteella. Erityishankkeisiin ja niiden rahoitussääntöihin liittyviä rahoituksellisia ja toiminnallisia näkökohtia koskevat päätökset olisi edelleenkin tehtävä kuhunkin hankkeeseen osallistuvissa jäsenvaltioissa, sateenkaarirakenteen tasolla määritettyjen sääntöjen puitteissa. Yksittäisiin hankkeisiin voi osallistua eri jäsenvaltioiden kokoonpanoja.

³⁴ Esimerkiksi miehittämättömiä ilma-aluksia voitaisiin käyttää rajavalvonnassa.

³⁵ Vuosina 2010–2014 Euroopan puolustusviraston toimintaan osallistuvat jäsenvaltiot käyttivät keskimäärin 19,6 prosenttia kokonaislaitemenostaan yhteistyössä tehtäviin laitehankkeisiin, mikä vastaa 7,56:tä miljardia euroa vuodessa. Tämä jää sovitusta tavoitteesta 5,84 miljardia euroa vuodessa.

Kunkin hankkeen yhteisten valmiuksien kehittäminen rahoitettaisiin yhdistämällä niiden jäsenvaltioiden rahoitusosuudet, jotka päättävät osallistua siihen. Näin varmistetaan niiden kestävä rahoitus pitkällä aikavälillä. Jokainen osuus kohdennettaisiin tiettyyn yksittäiseen hankkeeseen sen mukaan, mitä jäsenvaltiot ovat päättäneet ennakkoon. Hankkeet olisivat näin taloudellisesti riippumattomia ja rajoitettuja niin ajallisesti kuin kokonsa puolesta. Tämä sulkee pois kaikenlaisen hankkeiden välisen taloudellisen vastuun.

Tarvittaessa voidaan sopia, että sateenkaarirakenne ja/tai yksittäiset hankkeet voivat olla syynä hankekohtaisten velkasitoumusten tekemiseen. Nämä sitoumukset voitaisiin yksittäisten hankkeiden osalta taata jäsenvaltioiden tietyistä budjettikohdista tai lisätakuiden / maksetun pääoman avulla joko yksittäisen hankkeen tasolla tai sateenkaarirakenteen tasolla. Jälkimmäisessä tapauksessa sateenkaarirakenteella voisi olla oma pääomapohjansa.³⁶

Kansallisia pääomasijoituksia valmiusikkunaan pidetään vakaus- ja kasvusopimuksen mukaisesti kertaluonteisina, mikä tarkoittaa sitä, että ne vähennetään julkisen talouden rakenteellisista toimista, jotka jäsenvaltioiden odotetaan toteuttavan. Samalla tavoin kohdellaan myös vakuuksia siltä osin kuin ne vaikuttavat alijäämään ja/tai velkaan.³⁷

Komissio on valmis tarkastelemaan kaikkia rahoitusvaihtoehtoja EU:n talousarviosta valmiusikkunaan, perussopimusten määräysten mukaisesti. Tällaisia rahoitusosuuksia voitaisiin myöntää erityisesti teknologista kehitystä ja hankkeiden esittelyä varten (prototyypit mukaan luettuina). Komissio harkitsee myös mahdollisuutta tukea toteutettavuustutkimuksia ja testauslaitoksia. EU:n talousarviosta voitaisiin tukea myös kaksikäyttötuotteita ja -teknologioita. Valmiusikkunaan liittyvät hallintomenot voitaisiin rahoittaa unionin talousarviosta.

Komissio on valmis tukemaan valmiusikkunaa omalla talouden ja teknisen alan asiantuntemuksellaan.³⁸ Jäsenvaltioiden kokemukset ja Euroopan puolustusviraston toimien yhteydessä käynnissä oleva työ yhteistyömekanismin perustamiseksi olisi myös otettava huomioon.

Puheenjohtaja Junckerin unionin tilaa koskevan puheen nojalla ja EU:n toimielinten kanssa käytyjen lisäkeskustelujen valossa olisi perustettava Euroopan puolustusrahasto. Komissio ehdottaa seuraavaa:

”Tutkimusikkuna”:

- *Euroopan parlamentin ja neuvoston hyväksyttyä EU:n talousarvion vuodeksi 2017 komissio käynnistää kyseisenä vuonna valmistelutoimen, jonka ensimmäisen vuoden ehdotettu talousarvio on 25 miljoonaa euroa ja kolmen vuoden kokonaistalousarvio arviolta 90 miljoonaa euroa.*
- *Jos jäsenvaltiot hyväksyvät tämän toimintasuunnitelman, komissio ehdottaa vuoden 2020 jälkeisen monivuotisen rahoituskehityksen yhteydessä erityistä*

³⁶ Pysyvän pääomarakenteen tarkoitus voisi olla kaksitahoinen: ikkunan luottokelpoisuuden parantaminen ja yksittäisten velan liikkeellelaskujen korvattavuuden helpottaminen.

³⁷ Kuten selvennetään esimerkiksi Euroopan strategisten investointien rahaston osalta 13 päivänä tammikuuta 2015 annetussa komission tiedonannossa COM(2015)12 – ”Vakaus- ja kasvusopimukseen sisältyvän jouston mahdollisimman tehokas hyödyntäminen”.

³⁸ Ks. asia Pringle (Euroopan unionin tuomioistuin, asia C-370/12 (Pringle), 27. marraskuuta 2012).

puolustusalan tutkimusohjelmaa, jonka määrärahat olisivat arviolta 500 miljoonaa euroa vuodessa.

”Valmiusikkuna”:

- Komissio tekee tiivistä yhteistyötä jäsenvaltioiden ja korkean edustajan (hänen ominaisuudessaan Euroopan puolustusviraston johtajana) kanssa kehittääkseen edelleen valmiusikkunan sääntöjä ja hallinnointia, jotta se voisi tukea jäsenvaltioiden yhteistä työtä erityisten valmiushankkeiden kehittämiseksi.*
- Suuruusluokaltaan tämän ikkunan pitäisi olla sellainen, että sen kautta saadaan käyttöön noin 5 miljardia euroa vuodessa. Ensimmäiset toimet olisi toteutettava vuonna 2017. Komissio käynnistää viipymättä vuonna 2017 kartoitustutkimuksen tämän arvion tarkentamiseksi. Muiden toimielinten kanssa käytyjen lisäkeskustelujen jälkeen komissio on valmis tukemaan valmiusikkunan kehittämistä. Komissio tarkastelee kaikkia rahoitusvaihtoehtoja EU:n talousarviosta valmiusikkunaan, perussopimusten määräysten mukaisesti. Komissio on myös valmis tukemaan valmiusikkunaa omalla talouden ja teknisen alan asiantuntemuksellaan.*

3. Investointien suuntaaminen puolustusalan toimitusketjuihin

Euroopan puolustusrahaston perustaminen on tärkeä askel Euroopan puolustusteollisuuden kilpailukyvyyn tukemisessa. Lisätoimet ovat kuitenkin tarpeen, jotta puolustusteollinen perusta säilyisi innovatiivisena ja kilpailukykyisenä, mikä puolestaan vaikuttaa siihen, voidaanko Euroopan puolustusvalmiuksia koskevat tarpeet täyttää. Erityistä huomiota on kiinnitettävä myös pk-yritysten ja muiden kuin perinteisten tavarantoimittajien rahoituksen saannin parantamiseen sekä puolustusalan toimitusketjuun tehtävien investointien lisäämiseen.

Pk-yritysten rahoituksen saanti ja investoinnit puolustusalaan

Pk-yritykset ja välittäjinä toimivat yritykset ovat useiden jäsenvaltioiden puolustussektorin tukipylväs ja keskeinen osa Euroopan puolustusteollista perustaa ja arvoketjua. Eurooppalaiset pk-yritykset tai puolustusalan suurimpien tuottajien tytäryhtiöt (päätoimeksisaajat ja muut toimeksisaajat) tarjoavat usein kaksikäyttötuotteita tai -palveluja useilla eri teollisuudenaloilla.³⁹ Samalla ne ovat kaikkein haavoittuvaisin osa puolustusalan toimitusketjua uusiin investointeihin tarvittavan uuden pääoman saannin osalta arvioituna. Innovointi ja kaikkein mullistavimmat teknologiamuutokset tapahtuvat suurten yritysryhmien ulkopuolella, start-up-yritysten⁴⁰ ja pk-yritysten ekosysteemissä. Nämä eivät saa tarvittavaa rahoitusta toimintansa laajentamiseksi, mikä estää niitä integroitumasta onnistuneesti puolustusalan toimitusketjuihin. Rahoituslaitokset eivät useinkaan tue puolustusalan yrityksiä alaan liittyvien riskien vuoksi.

Perussopimusten puitteissa ja Euroopan investointipankin (EIP) päätöksentekielinten hyväksymänä EIP-ryhmä voi tarjota lainoja, takuita ja omaan pääomaan perustuvia tuotteita nykyisten kaksikäyttötoimien laajentamiseksi, mikä loisi uusia mahdollisuuksia

³⁹ Esim. energia-, televiestintä-, materiaali-, ilmali- ja avaruusteollisuus, tieto- ja viestintäteknologian teollisuus, autoteollisuus sekä kemianteollisuus.

⁴⁰ Innovatiivisilla siviilialan teknologioilla voi olla suora vaikutus sotilasalaan (esim. massadatan analysointiin).

puolustuksen toimitusketjun tietyille osille, erityisesti pk-yrityksille ja markkina-arvoltaan keskisuurille yrityksille (mid-cap-yrityksille). Tällä voisi myös olla myönteisiä heijastusvaikutuksia kansallisen rahoituksen välittäjiin ja kehityspankkeihin. Useat EU:n rahoitusvälineet, jotka perustuvat EIP:n lainanantoon, kuten Euroopan strategisten investointien rahasto (ESIR)⁴¹ tai yritysten kilpailukykyä sekä ja pk-yrityksiä koskeva ohjelma (COSME) voisivat auttaa kaksikäyttötuotteiden käytössä puolustukseen liittyvissä toiminnoissa. ESIR voisi taata EIP:n tai Euroopan investointirahaston (EIR) rahoituksen ja investointitoimet ESIR-asetuksessa lueteltujen tavoitteiden tukemiseksi, myös puolustusalaan koskevilla hankkeilla.

EIP-ryhmän lainaehtojen⁴² mukauttaminen puolustusalan osalta, perussopimusten⁴³ rajoissa ja edellyttäen, että EIP:n elimet tekevät tätä koskevat tarvittavat päätökset, hyödyttäisi jäsenvaltioita, joiden puolustusteollisuus on pääasiassa pk-yritysten varassa.

Komissio tukee yhteistyössä Euroopan investointipankin (EIP) päätöksentekovelvoitteen kanssa EIP:n lainaehtojen mukauttamista puolustusalan osalta perussopimusten rajoissa. Komissio kehottaa jäsenvaltioita tukemaan tätä prosessia.

EU:n rahoitustuen vahvistaminen puolustukseen tehtävissä investoinneissa

Jäsenvaltiot voivat hyödyntää Euroopan rakenne- ja investointirahastoja (ERI-rahastoja) puolustusalaan, kunhan niiden toimet ovat linjassa kyseeseen tulevan rahaston tavoitteiden kanssa, joita ovat i) tuottavien investointihankkeiden yhteisrahoitus ja ii) puolustusalan toimitusketjujen nykyaikaistamisen tukeminen. Puolustusteollisuus voi osaltaan edistää ERI-rahastojen tavoitteiden saavuttamista, kuten aluetalouden kehittämistä, millä on suuri kerrannaisvaikutus taitoihin, työpaikkoihin sekä teknologian ja talouden kehittymiseen.

Puolustukseen tehtävät investoinnit, joilla edistetään alueellista kehitystä SEUT-sopimuksen 174 artiklan mukaisesti, voivat saada alueellista tukea. Osana kansallista tai alueellista älykästä erikoistumisstrategiaa Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) voi rahoittaa puolustustoimintaa ja kaksikäyttötuotteiden käyttöä tutkimuksessa ja innovoinnissa. Komissio kehottaa paikallis- ja aluetason hallintoviranomaisia, jotka päättävät investoinneista ja investointihankkeisiin liittyvistä valintamenettelyistä, tukemaan pk-yrityksiä ja välittäjinä toimivia yrityksiä, jotka ovat myös aktiivisia toimijoita puolustusalan toimitusketjussa.

Komissio edistää Euroopan rakenne- ja investointirahastojen kautta tuottavien investointihankkeiden yhteisrahoitusta ja puolustusalan tuotantoketjujen nykyaikaistamista edellyttäen, että kyseisillä investoinneilla luodaan taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta. Komissio aikoo yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa edistää tällaisia rahoitusmahdollisuuksia.

Alueellisten huippuosaamisen keskittymien kannustaminen

⁴¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2015/1017, annettu 25 päivänä kesäkuuta 2015, Euroopan strategisten investointien rahastosta, Euroopan investointineuvontakeskuksesta ja Euroopan investointihankeportaalista sekä asetusten (EU) N:o 1291/2013 ja (EU) N:o 1316/2013 muuttamisesta – Euroopan strategisten investointien rahasto (EUVL L 169, 1.7.2015, s. 1).

⁴² <http://www.eib.org/about/documents/excluded-activities-2013.htm>

⁴³ Ks. Euroopan investointipankin perussäännöstä tehdyn 5. pöytäkirjan 1 artikla.

Alueelliset keskittymät (jotka tunnetaan myös nimellä ”huippuosaamisen keskittymät”), jotka ovat erikoistuneet tiettyihin teollisuuden segmentteihin, mahdollistavat sen, että suuret yritykset, pk-yritykset ja tutkimuskeskukset voivat työskennellä maantieteellisesti toisiaan lähellä voidakseen lisätä yhteistyötä tutkimus- ja kehitystoiminnassa ja erikoistua alueelle teknologian alalle (esim. ilma-alusten moottorit). Vaikka paikallis- ja aluehallinnon toimijat päättävätkin alueellisten keskittymien priorisoinnista, EU:n rahoitus (myös EIP:n kautta saatava) voisi johtaa onnistuneisiin teknologian demonstrointihankkeisiin ja teollis-tieteellisten kumppanuuksien syntyyn yritysten ja tutkimuskeskusten välillä.⁴⁴

Komissio lisäksi on käynnistänyt puolustukseen liittyvien alueiden eurooppalaisen verkoston⁴⁵ sellaisten EU:ssa sijaitsevien alueiden tukemiseksi, joilla on merkittäviä teollisuuden ja tutkimuksen resursseja, ja parhaiden käytäntöjen jakamiseksi siitä, kuinka puolustukseen liittyvät ensisijaiset painopistealueet voidaan integroida älykkään erikoistumisen strategioihin mainituilla alueilla. Komissio kannustaa jäsenvaltioita edistämään alueellisia huippuosaamisen keskittymiä, sillä tämä hyödyttää puolustusala.

Puolustusallalla tarvittavien taitojen tukeminen

Euroopan puolustusteollisuuden on säilytettävä keskeiset taidot ja opittava uusia taitoja voidakseen tarjota huipputeknologiatuotteita ja -palveluja, joiden avulla voidaan täyttää turvallisuuteen liittyvät tarpeet ja kilpailla maailmanmarkkinoilla aina pitkälle tulevaisuuteen. Yrityksiltä kuitenkin puuttuu enenevässä määrin osaamista.

Puolustusala on yksi Uusi osaamisohjelma Euroopalle -suunnitelman⁴⁶ painopistealoista. Komissio tukee myös teollisuusvetoisen puolustusalan osaamisallianssin perustamista alakohtaisen osaamisstrategian täytäntöönpanemiseksi. Allianssilla tuetaan tarvittavien työpaikkojen ja taitojen luomiseen tähtäävien mittakaavaltaan joustavien ja kestävien ratkaisujen kehittämistä ja toteuttamista. Tämä tapahtuu hyödyntämällä COSME⁴⁷- ja Erasmus+⁴⁸-välineitä, joiden avulla voidaan toteuttaa pilottihankkeita. Komissio harkitsee lisätoimenpiteitä kaksikäyttötuotteiden tieto- ja innovointipohjan parantamiseksi.

Komissio tukee vuodesta 2017 alkaen alakohtaista osaamisyhteistyötä koskevan suunnitelman yhteydessä puolustusalan keskeisten sidosryhmien välistä strategista yhteistyötä.

4. Puolustusalan sisämarkkinoiden vahvistaminen

⁴⁴ Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä ensisijaisiin painopistealueisiin, kuten merenkulun turvallisuuteen, kyberturvallisuuteen, kauko-ohjattuihin ilma-alusjärjestelmiin ja satelliittiviestintään.

⁴⁵ EDNR, www.endr.eu

⁴⁶ COM (2016) 381 final.

⁴⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1287/2013, annettu 11 päivänä joulukuuta 2013, yritysten kilpailukykyä sekä pieniä ja keskisuuria yrityksiä koskevan ohjelman (COSME) (2014–2020) perustamisesta (EUVL L 347, 20.12.2013, s. 33).

⁴⁸ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1288/2013, annettu 11 päivänä joulukuuta 2013, unionin koulutus-, nuoriso- ja urheiluohjelman ”Erasmus+” perustamisesta (EUVL L 347, 20.12.2013, s. 50).

Rahoitustuen antaminen puolustusalan investoinneille ei voi tuottaa kestäviä tuloksia todellisilla ja innovaatiota edistävillä sisämarkkinoilla, jollei puolustusala toimi tehokkaasti. Lisääntyneet rahoitusmahdollisuudet eivät johda merkityksellisiin tuloksiin, jos niitä käytetään tehottomasti.

Kasvanut kilpailu ja Euroopan puolustusmateriaalimarkkinoiden lisääntynyt avoimuus ovat tekijöitä, joiden pitäisi auttaa tavarantoimittajia saavuttamaan mittakaavaetuja, optimoimaan tuotantokapasiteettia ja alentamaan tuotannon yksikkökustannuksia, mikä parantaisi eurooppalaisten tuotteiden kilpailukykyä maailmanmarkkinoilla. Kilpailua olisi oltava niin päätoimeksisaajien kuin tavarantoimittajien tasolla.

Kohti avoimia ja kilpailuun perustuvia Euroopan puolustusmateriaalimarkkinoita

Hankintoja koskeva direktiivi ja EU:n sisällä tapahtuvia siirtoja koskeva direktiivi hyväksyttiin siinä tarkoituksessa, että ne parantavat puolustusmateriaalimarkkinoiden toimintaa ja lisäävät kilpailua ilman, että puolustusalan erityispiirteet jäävät huomioimatta. Täysimääräisesti sovellettuina ne voivat edistää huomattavasti integroituneiden, avointen, kilpailukykyisten Euroopan puolustusmateriaalimarkkinoiden tavoitteen saavuttamista. Vielä on kuitenkin paljon tehtävää.

Näiden kahden direktiivin arvioinnit osoittavat, että direktiivit ovat yleisesti ottaen tarkoituksenmukaisia eikä lainsäädännön muutos ole tässä vaiheessa tarpeen. Arviointien yhteydessä tuli ilmi kuitenkin myös useita puutteita, jotka olisi korjattava.

Erityisesti puolustusalan hankintoja koskevan direktiivin arvioinnissa⁴⁹ todetaan, että vaikka EU:n laajuisten julkaistujen hankintasopimusten määrä kasvoi yli kaksinkertaisesti, hyvin huomattava osa puolustusalan hankinnoista tehdään soveltamatta EU:n julkisia hankintoja koskevia sääntöjä⁵⁰. Näin ollen direktiivillä on vielä paljon hyödyntämätöntä potentiaalia saada aikaan säästöjä julkisella sektorilla ja luoda työpaikkoja ja kasvua. Lisäksi julkiset viranomaiset käyttävät yhä jossain määrin hyvityksiä tai teollisuuden tuottoja koskevia vaatimuksia, jotka voivat aiheuttaa epävarmuutta teollisuudelle. Lopuksi todettakoon, että direktiivin alihankintasäännöksiä, joiden mukaan hankintaviranomainen voi pyytää sopimuspuoleksi valittua tarjoajaa antamaan kolmansille osapuolille alihankintaan osan sopimuksesta kilpailuttamalla kyseisen osan, käytetään harvoin.

Komissio keskittyy direktiivin tehokkaaseen täytäntöönpanoon ja täytäntöönpanon valvontaan. Se aikoo selvittää direktiivin poikkeusten tulkintaa tukeakseen hankintaviranomaisia sääntöjen soveltamisessa: hallitustenvälisiä sopimuksia koskevan tiedonannon hyväksyminen on ensimmäinen askel tähän suuntaan. Komissio aikoo myös tarkistaa alihankintasäännöksiä koskevaa ohjeistusta, minkä tarkoituksena on antaa hankintaviranomaisille lisää joustovaraa. Lopuksi komissio tarjoaa ohjeistusta ja

⁴⁹ Raportti hankintaviranomaisten ja hankintayksiköiden tekemien rakennusurakoita sekä tavara- ja palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta puolustus- ja turvallisuusosalalla 13 päivänä heinäkuuta 2009 annetusta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivistä 2009/81/EY.

⁵⁰ Vuonna 2014 77,9 prosenttia kaikista laitehankinnoista tehtiin kansallisella tasolla, mikä esti laajemman mittakaavan hankinnoista saatavien säästöjen syntymisen. Lähde: Euroopan puolustusviraston puolustusesitteen tiedot vuodelta 2014 sekä arviot vuodelle 2015.

kannustaa jäsenvaltioita hyödyntämään täysimääräisesti direktiivin suoman joustavuuden yhteistyössä tehtäviä hankintoja varten.

EU:n sisällä tapahtuvia siirtoja koskevalla direktiivillä otetaan käyttöön yksinkertaistettu lupajärjestelmä, yleiset siirtoluvat mukaan luettuina, puolustukseen liittyvien tuotteiden EU:n sisäisiä siirtoja varten. Direktiivin arviointi⁵¹ osoittaa, että vaikka se on edistänyt avoimuutta ja tuonut yrityksille säästöjä, lupajärjestelmien välillä on edelleen suuria eroja Euroopassa: yleisten siirtolupien sisältö vaihtelee, yritysten luotettavuustodistuksia koskevien kansallisten vaatimusten välillä on eroja ja poikkeuksia sovelletaan eri tavoin. Useimmat jäsenvaltiot eivät myöskään ole panneet täytäntöön yhteistyöohjelmia koskevia siirtoja ja ennakkolupia koskevaa poikkeusta. Komissio keskittyy direktiivin tehokkaaseen täytäntöönpanoon ja täytäntöönpanon valvontaan. Tämän toimintasuunnitelman ohella hyväksytään kaksi suositusta, joiden tarkoituksena on kannustaa yleisten siirtolupien yhdenmukaistettuun käyttöön asevoimien ja luotettavuustodistuksen saaneiden yritysten osalta. Komissio tutkii edelleen kahden muun yleisen siirtoluvan yhdenmukaistamiseen liittyviä mahdollisuuksia, luotettavuustodistuksen saamisen yksinkertaistamista (mahdollisuuksien mukaan) ja edistää sen käyttöönottoa kaikissa jäsenvaltioissa.

Komissio keskittyy näiden kahden puolustusalan direktiivin tehokkaaseen täytäntöönpanoon ja täytäntöönpanon valvontaan. Hyväksymällä toimintasuunnitelman komissio selvittää puolustushankintoja koskevan direktiivin tiettyjen säännösten tulkintaa antamalla ohjeistusta vuosina 2017–2018. Komissio antaa myös suosituksia yleisten siirtolupien yhdenmukaistetusta käytöstä vuoden 2018 ensimmäisellä neljänneksellä. Se voi lisäksi toteuttaa myös muita toimia.

Toimitusvarmuuden parantaminen

Toimitusvarmuus on myös yksi todellisten puolustusalan sisämarkkinoiden kulmakivistä, ja sillä on keskeinen asema tulevissa yhteistyöohjelmissä. Jäsenvaltioiden on voitava luottaa siihen, ettei rajatylittävissä toimituksissa ole häiriöitä. Toimitusvarmuuden parantaminen EU:n tasolla edellyttää jäsenvaltioiden keskinäisen luottamuksen lisäämistä.

Tietyt toimenpiteet, kuten hankintasopimuksen toteuttamisen ehdot, voivat auttaa lujittamaan keskinäistä luottamusta puolustukseen liittyvien tuotteiden siirtojen osalta. Komissio antaa ohjeistusta toimenpiteistä, joita jäsenvaltiot voivat toteuttaa julkisia hankintoja koskevan unionin oikeuden rajoissa parantaakseen toimitusvarmuutta.

Komissio tukee Euroopan puolustusviraston kautta jäsenvaltioiden aloitetta poliittisesta sitoumuksesta puolustukseen liittyvien tuotteiden siirtojen helpottamiseksi ja molemminpuolisen tuen antamiseksi kriisitilanteissa. Komissio panee merkille jäsenvaltioiden haluttomuuden ryhtyä tässä vaiheessa kyseisen poliittisen sitoumuksen lisäksi muihin toimiin ja sopia EU:n laajuisesta järjestelmästä toimitusvarmuuden takaamiseksi.

⁵¹ Raportti yhteisön sisällä tapahtuvia puolustukseen liittyvien tuotteiden siirtoja koskevien ehtojen yksinkertaistamisesta 6 päivänä toukokuuta 2009 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivistä 2009/43/EY.

Komissio aikoo osana EU:n raaka-ainestrategiaa⁵² tunnistaa sellaisten materiaalien⁵³ toimitukseen liittyvät riskit ja pullonkaulat, joita tuoreen tutkimuksen⁵⁴ löydösten perusteella tarvitaan keskeisten valmiuksien kehittämiseen. Tulevia EU:n tutkimusohjelmia voitaisiin kehitystä vauhdittaviin teknologioihin perustuen myös käyttää lieventämään toimitukseen liittyviä riskejä, esimerkiksi korvaamalla kriittisiä raaka-aineita.

Komission kiertotalouspaketin periaatteita⁵⁵ olisi sovellettava myös puolustusalaan, jolla resurssitehokkuuden ja toimitusvarmuuden merkitys kasvaa jatkuvasti. Kiertotalouden periaatteisiin kuuluvat uudet teknologiset ratkaisut ja liiketoimintamallit, jotka perustuvat kestäväan tuotantoon ja kulutukseen sekä jätehuoltoon. Lisäksi voidaan saada suuria säästöjä lisäämällä energiatehokkaita toimenpiteitä ja uusiutuvan energian käyttöä EU:n asevoimissa, jotka kuluttavat paljon energiaa.

Puolustusalan pk-yritysten rajatylittävän markkinoillepääsyn parantaminen

Rajatylittävän markkinoillepääsyn edistäminen ja toimitusketjujen avaaminen on ratkaisevan tärkeää Euroopan puolustusmateriaalimarkkinoiden tehokkaan ja tuloksellisen toiminnan kannalta, ja näillä keinoilla varmistetaan myös toimeksisaajien kaupallisen vapauden kunnioittaminen. On tarpeen varmistaa, että tavarantoimittajilla, jotka ovat usein pk-yrityksiä, on oikeudenmukainen mahdollisuus päästä osaksi puolustusalan toimitusketjuja riippumatta niiden sijainnista sisämarkkinoilla.

Tähän monimutkaiseen kysymykseen ei ole olemassa ihmeratkaisuja, vaan asiassa on edettävä asteittain. Jäsenvaltioiden ja teollisuudenalan *ad hoc* -asiantuntijatyöryhmän raportin⁵⁶ perusteella komissio esittää suosituksia, jotta hankintaviranomaiset helpottaisivat pk-yritysten rajatylittävää osallistumista⁵⁷ puolustusalan hankintamenettelyihin ja jotta päätoimeksisaajat antaisivat kaikkien jäsenvaltioiden pk-yrityksille ja tavarantoimittajille mahdollisuuden päästä osaksi toimitusketjuista⁵⁸. Komission suosituksia olisi täydennettävä vapaaehtoisilla välineillä, jotka asianomaiset osapuolet, päätoimeksisaajat ja liike-elämän järjestöt, ovat allekirjoittaneet.

⁵² Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle: Raaka-aineiden saannin turvaaminen Euroopan hyvinvoinnin varmistamiseksi tulevaisuudessa – ehdotus raaka-aineita koskeva eurooppalaiseksi innovaatiokumppanuudeksi (COM/2012/082 final).

⁵³ Esim. berylliumia käytetään ohjuksissa, hävittäjissä, helikoptereissa ja satelliiteissa (koska se on kuusi kertaa kevyempää ja vahvempaa kuin teräs).

⁵⁴ Pavel, C. ja Tzimas, E.: *Raw materials in the European defence industry*. Luxemburg, Euroopan komissio, yhteinen tutkimuskeskus (JRC), 2016.

⁵⁵ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: Kierro kuntoon – Kiertotaloutta koskeva EU:n toimintasuunnitelma (COM/2015/0614).

⁵⁶ Pk-yritysten rajatylittävää pääsyä puolustus- ja turvallisuusalan hankintasopimuksiin käsittelevän Euroopan komission neuvoa-antavan ryhmän loppuraportti ja suositukset.

⁵⁷ Esim. antamalla aikaisessa vaiheessa tietoja pitkän aikavälin suunnitelmista ja painopistealueista, mainostamalla hankintamenettelyä ennen sen käynnistämistä, suunnittelemalla julkiset hankintamenettelyt sellaisiksi, että ne edistävät pk-yritysten rajatylittävää osallistumista hankintamenettelyihin.

⁵⁸ Esim. avoimilla strategisilla pitkän aikavälin suunnitelmilla, mainostamalla hankintamenettelyä ja alihankintamahdollisuuksia ennen hankintamenettelyn käynnistämistä, tekemällä EU:n laajuista markkinatutkimusta ja pyrkimällä tunnistamaan mahdollisia tavarantoimittajia eri jäsenvaltioissa ja olemalla avoimia toimitusketjujensa rajatylittävistä osa-alueista.

Komissio esittää vuoden 2017 loppuun mennessä suosituksia, joilla kannustetaan hankintaviranomaisia helpottamaan pk-yritysten rajatylittävää osallistumista puolustusalan hankintamenettelyihin ja helpottamaan pk-yritysten pääsyä osaksi puolustusalan toimitusketjuja.

Standardointi ja vaatimustenmukaisuuden arviointi

Sertifiointi ja standardointi ovat olennaisia yhteistyön edellytyksiä, sillä ne vahvistavat yhteentoimivuutta ja tuovat kustannussäästöjä. Euroopan puolustusvirasto tukee jo jäsenvaltioita lentokelpoisuustodistusten myöntämistä koskevan yhteisen lähestymistavan kehittämisessä Euroopan puolustusalan lentokelpoisuusvaatimusten täytäntöönpanoa koskevan aloitteen avulla.

Tukeakseen turvallisuuteen liittyvää tutkimusta komissio on luonut kaksikäyttötuotteita⁵⁹ varten käsitteen ”hybridistandardit”. Kyberturvallisuutta koskevan tiedonannon⁶⁰ täytäntöönpanoa varten komissio on yhteistyössä jäsenvaltioiden ja teollisuudenalan kanssa kehittämässä eurooppalaista sertifiointikehystä⁶¹ ja tarkastelee vapaaehtoista merkintäjärjestelmää tieto- ja viestintätekniikan tuotteiden turvallisuutta varten. Siviili- ja sotilasalajärjestelmien välisten synergioiden vuoksi puolustusala voisi hyötyä tästä kehityksestä.

Komissio, Euroopan puolustusvirasto ja jäsenvaltiot ovat sopineet uudesta mekanismista, jolla käynnistetään puolustus- ja hybridistandardien kehitystyö ja valvotaan sitä.⁶² Yksi tarkasteltavana oleva vaihtoehto on eurooppalaisten standardien mahdollinen kehittäminen eurooppalaisen standardointiorganisaatioiden laatimien prosessien kautta.⁶³

Komissio harkitsee tukevansa toimivaltansa puitteissa sellaisten standardien kehittämistä, jotka jäsenvaltiot ovat todenneet tarpeellisiksi ensisijaisten painopistealojen yhteistyöhankkeita varten.

5. Siviili- ja sotilasalan synergioiden maksimointi kaikissa EU:n politiikoissa

On myös tarpeen lisätä puolustuskysymysten ja muiden asiaan liittyvien unionin politiikkojen ja alojen välisiä synergioita ja johdonmukaisuutta, jotta EU:n tuoma lisäarvo voitaisiin hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla.

Euroopan avaruusstrategian⁶⁴ mukaisesti avaruuteen liittyviin valmiuksiin investoiminen mahdollistaa Euroopan avaruuteen pääsyn ja sen turvallisen käytön, mikä puolestaan

⁵⁹ Turvallisuusalan politiikka – Toimintasuunnitelma innovatiivisen ja kilpailukykyisen turvallisuusalan edistämiseksi, COM(2012) 417, heinäkuu 2012.

⁶⁰ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: Euroopan kyberresilienssijärjestelmän vahvistaminen sekä kilpailukykyisen ja innovatiivisen kyberturvallisuustoimialan tukeminen, 5.7.2016, COM(2016)410 final.

⁶¹ Joka noudattaa yhteistä tiedonantoa Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: Euroopan unionin kyberturvallisuusstrategia: Avoin, turvallinen ja vakaa verkkoympäristö, 7.2.2013, JOIN(2013)1.

⁶² <https://www.eda.europa.eu/what-we-do/activities/activities-search/materiel-standardisation>

⁶³ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1025/2012, annettu 25 päivänä lokakuuta 2012, Eurooppalaisesta standardoinnista (EUVL L 316, 14.11.2012, s. 1).

⁶⁴ COM(2016) 705 – Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle.

varmistaa toimintavapauden ja riippumattomuuden. Komissio on sitoutunut edistämään siviili- ja sotilaskäyttöön tarkoitettua kriittisen eurooppalaisen avaruusinfrastruktuurin suojaamista ja sietokykyä parantamalla avaruusesineiden valvonnan ja seurannan (SST) tukikehystä.⁶⁵

Avaruusstrategiassa korostetaan, että avaruuspalveluilla voidaan vahvistaa EU:n ja jäsenvaltioiden valmiuksia käsitellä kasvavia turvallisuushaasteita. Komissio pyrkii maksimoimaan avaruuden turvallisuuden ja puolustusalan väliset synergiat ja vastavuoroisen täydentävyyden Euroopan unionin satelliittikeskuksen asiaankuuluvilla toimilla.

Valtiollisen satelliittiviestinnän (SATCOM) käyttäjien tarpeiden sekä oikea-aikaisten ja sopivien ratkaisujen välinen epäsuhta muuttuvassa uhkaympäristössä luo enenevässä määrin riskejä unionin ja jäsenvaltioiden keskeisille turvallisuusoperaatioille ja -infrastruktuureille.

Komissio valmistelee yhteistyössä korkean edustajan, Euroopan puolustusviraston ja Euroopan avaruusjärjestön kanssa aloitetta luotettavien, turvattujen ja kustannustehokkaiden satelliittiviestintäpalvelujen varmistamisesta EU:lle ja kansallisille viranomaisille, jotka hallinnoivat turvallisuuden kannalta kriittisiä operaatioita ja infrastruktuureja. Aloite on tarkoitus antaa vuoden 2017 loppuun mennessä.

Jotta voitaisiin parantaa EU:n kykyä vastata rajavalvonnan ja merialueiden valvonnan alan muuttuviin turvallisuushaasteisiin, komissio aikoo laajentaa Copernicus-ohjelman⁶⁶ valmiuksia. Tässä laajennuksessa otetaan huomioon alan uusi teknologinen kehitys, tarve varmistaa infrastruktuurin ja palvelujen riittävä turvallisuustaso, eri datalähteiden saatavuus sekä yksityisen sektorin pitkän aikavälin valmiudet tuottaa asianmukaisia ratkaisuja.

Komissio tutkii, kuinka Copernicus-ohjelmassa voitaisiin huomioida myös puolustusalan tulevat turvallisuustarpeet. Komissio tiukentaa turvavaatimuksia ja pyrkii lisäämään synergioita muun kuin avaruuspohjaisen seurannan kanssa vuonna 2018.

Kyberturvallisuuden ja sen kaksikäyttöisen luonteen merkitys kasvaa, minkä vuoksi olisi pyrittävä saamaan aikaan synergioita kyberpuolustustoimien ja EU:n laajemman kyberturvallisuuspolitiikan välillä. Kyberturvallisuusstrategiasta⁶⁷ annetussa yhteisessä tiedonannossa vahvistetaan toimenpiteet IT-järjestelmien sietokyvyn parantamiseksi, verkkorikollisuuden vähentämiseksi ja EU:n kansainvälisen kyberturvallisuuspolitiikan ja kyberpuolustuksen vahvistamiseksi. Kyberturvallisuusasioita koskevaa koulutusta olisi lisättävä, ja siinä olisi huomioitava Euroopan verkkorikollisuuden tutkinnan koulutusryhmän työ ja muu vastaava toiminta.

⁶⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös N:o 541/2014/EU, annettu 16 päivänä huhtikuuta 2014, avaruusesineiden valvonnan ja seurannan tukikehysten perustamisesta (EUVL L 158, 27.5.2014, s. 227).

⁶⁶ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 377/2014, annettu 3 päivänä huhtikuuta 2014, Copernicus-ohjelman perustamisesta (EUVL L 122, 24.4.2014, s. 44).

⁶⁷ Yhteinen tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle ”Euroopan unionin kyberturvallisuusstrategia: Avoin, turvallinen ja vakaa verkkoympäristö, 7.2.2013, JOIN(2013) 1 final.

Komissio työskentelee tiiviissä yhteistyössä jäsenvaltioiden, korkean edustajan ja muiden asiaankuuluvien EU:n toimielinten kanssa perustaakseen vuoteen 2018 mennessä kyberkoulutusfoorumin, jonka tarkoituksena on korjata kyberturvallisuuden ja kyberpuolustuksen alan osaamisvajetta.

Aloitteet yhtenäisestä eurooppalaisesta ilmatilasta⁶⁸ ja eurooppalaisen ilmaliikenteen hallintajärjestelmästä (SESAR)⁶⁹ koskevat pääasiassa siviili-ilmailun tavoitteita, mutta ilmailualan osalta olisi otettava huomioon myös sotilasilmailun tarpeet, jotta vältetään haittavaikutukset puolustusosalalla. Kauko-ohjattujen ilma-alusjärjestelmien (miehittämättömien ilma-alusten) käyttö turvallisuustarkoituksiin edellyttää niiden tehokasta integrointia ilmailujärjestelmään, joka perustuu muun muassa siviili- ja sotilasalan koordinoituihin toimiin (esim. tutkimus- ja kehitysohjelmat). Euroopan puolustusviraston, Euroopan lentoturvallisuusviraston ja SESAR-yhteisyrityksen yhteisen siviili- ja sotilastoiminnan koordinoituneen mekanismin pitäisi auttaa hyödyntämään paremmin SESAR 2020 -ohjelman yhteydessä tapahtuvan sotilastoiminnan tutkimuksen tuloksia ja siihen liittyviä turvallisuussääntöjä ja -määräyksiä.

Euroopan unionin merellisen turvallisuusstrategian⁷⁰ tavoitteiden mukaisesti kaksikäyttöisillä valmiusratkaisuilla voidaan varmistaa, että sekä sotilas- että siviiliviranomaiset voisivat hyötyä asiaan liittyvistä teknologioista, tuotteista ja palveluista. Tällaiset puolustusteollisuuden kehittämät ratkaisut voisivat osoittautua tehokkaiksi turvallisuuteen liittyvillä aloilla, kuten merenkulun valvontaan, riskinhallintaan ja kriittisten infrastruktuurien suojeluun liittyvillä aloilla.

Komissio aikoo vuoteen 2018 mennessä kehittää yhteistyössä korkean edustajan, Euroopan puolustusviraston ja jäsenvaltioiden kanssa erityisiä toimia, joilla tuetaan koordinoitua siviili- ja sotilasalan merellisen turvallisuuden tutkimusohjelmaa sekä yhteentoimivia merivalvonnan valmiuksia.

⁶⁸ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 549/2004, annettu 10 päivänä maaliskuuta 2004, yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan toteuttamisen puitteista (EUVL L 96, 31.3.2004, s. 1).

⁶⁹ Neuvoston asetus (EU) N:o 721/2014, annettu 16 päivänä kesäkuuta 2014, yhteisyrityksen perustamisesta uuden sukupolven eurooppalaisen ilmaliikenteen hallintajärjestelmän (SESAR) kehittämiseksi annetun asetuksen (EY) N:o 219/2007 muuttamisesta yhteisyrityksen voimassaolon jatkamiseksi vuoteen 2024 (EUVL L 192, 1.7.2014, s. 1).

⁷⁰ Yhteinen tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle ” Tavoitteena kansainvälisten merialueiden avoimuus ja turvallisuus: Euroopan unionin merellisen turvallisuusstrategian osatekijät, 6.3.2014, JOIN/2014/09.

6. Päätelmät

Puheenjohtaja Juncker kehotti Eurooppaa vahvistamaan puolustuspolitiikkaansa. Euroopan on otettava vastuu omien etujensa, arvojen ja elämäntapansa turvaamisesta. Euroopan turvallisuushaasteet ovat monitahoisia, eikä yksikään jäsenvaltio pysty vastaamaan niihin yksin.

Euroopan unioni voi täydentää kansallisia toimia ja kehittyä tärkeäksi turvallisuuden takaajaksi. Korkean edustajan turvallisuuden ja puolustuksen alan täytäntöönpanosuunnitelmalla⁷¹, neuvoston asiasta antamalla päätelmällä ja tällä toimintasuunnitelmalla tuetaan keskeisten valmiuksien kehittämistä unionin ja sen kansalaisten turvallisuuden hyväksi. EU:n ja Naton yhteisen julistuksen täytäntöönpanolla varmistetaan täydentävyys Naton kanssa.

Komissio aikoo läheisessä yhteistyössä jäsenvaltioiden ja korkean edustajan kanssa (hänen ominaisuudessaan Euroopan puolustusviraston johtajana) perustaa täytäntöönpanon ohjausryhmän, joka kokoontuu säännöllisesti ja jonka tehtävänä on valvoa ja tukea toimien täytäntöönpanoa. Sen ensimmäinen kokous pidetään vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä. Komissio aikoo myös perustaa kuulemisfoorumin Euroopan puolustusteollisuuden kanssa, jotta kysyntä ja tarjonta saadaan vastaamaan toisiaan parhaalla mahdollisella tavalla.

Komissio on jäsenvaltioita tukeakseen valmis panostamaan ennennäkemättömällä tavalla puolustusalaan. Se hyödyntää EU:n välineitä, kuten EU:n rahoitusta, sekä perussopimusten koko potentiaalia vauhdittaakseen puolustusunionin rakentamista.

Tämän tiedonannon hyväksyminen on kuitenkin vasta ensimmäinen askel. Jotta kaikki Euroopan puolustusalan toimintasuunnitelman mahdollisuudet voitaisiin hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla, jäsenvaltioiden ja EU:n toimielimien on annettava sille vankka tukensa. Komissio käynnistää tässä asiakirjassa esitettyjen kunnianhimoisten toimien täytäntöönpanon. Muiden EU:n toimielinten kanssa käytyjen lisäkeskustelujen perusteella komissio on myös valmis tukemaan Euroopan puolustusrahaston toteuttamista.

Jäsenvaltioiden ja toimielinten välisen vahvan yhteisen sitoumuksen nojalla Euroopan puolustusalan toimintasuunnitelma voisi merkittäväällä tavalla lisätä Euroopan puolustusalan yhteistyötä ja parantaa solidaarisuutta jäsenvaltioiden välillä.

⁷¹ Ks. 14. marraskuuta 2016 annetut ulkoasiainneuvosten päätelmät.